

Advies 25-2004: Programmatie van inspecties en audits van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen voor 2004.
(dossier Sci Com 2003/41)

Het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen geeft het volgende advies:

Inleiding

De programmatie van de inspecties en audits voor 2004 van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen werd tot een geheel gebundeld in één allesomvattend document. Dit document bestaat uit een aantal fiches (tabellen) die de programmatie in de verschillende sectoren op een uniforme wijze weergeeft.

Het advies van het Wetenschappelijk Comité wordt gevraagd met betrekking tot:

- de programmatie van de inspecties en audits voor 2004;
- de gegrondheid van de keuze van de sectoren en de te controleren plaatsen, het type controle en de frequentie of het aantal controles;
- de gegrondheid van de spreiding in de tijd van de geprogrammeerde activiteiten;
- de ontbrekende informatie die absoluut noodzakelijk is voor een correcte wetenschappelijke benutting van de resultaten van het programma.

Advies

Algemene vaststellingen

De tabellarische voorstelling van de verschillende vormen van controle is zeker een grote vooruitgang. Voor een niet ingewijde zijn de tabellen echter niet steeds duidelijk en niet voldoende uniform opgesteld. Het menigvuldig verwijzen naar specifieke wetgeving bemoeilijkt een goed overzicht en inzicht.

De algemene filosofie die aan de basis ligt van de controleprogrammatie zou voor het Wetenschappelijk Comité moeten uiteengezet worden opdat zij in staat zou zijn om de gebruikte strategie te begrijpen en te evalueren of deze goed geïmplementeerd is over de gehele voedselketen. De programmatie beschrijft duidelijk op welke manier het FAVV de conforme bedrijven wil belonen en stimuleren, namelijk door de frequentie van de controles te verminderen. Uit de planning kan echter niet afgeleid worden op welke manier de problematische bedrijven zullen aangepakt worden.

Het is noodzakelijk om op voorhand de profielen van de agenten te definiëren die de verschillende inspecties en audits zullen uitvoeren. Behalve voor de audit (en opvolgingsaudits) waar het PCE hoofd of zijn afgevaardigde wordt aangeduid zijn nergens functies aangegeven. Sommige taken zijn echter wetenschappelijk en wettelijk voorbehouden voor bepaalde professionele kwalificaties. Zo moeten de ante mortem onderzoeken in het slachthuis door dierenartsen worden uitgevoerd.

Om de gegrondheid van de programmatie te kunnen evalueren, dient de gemiddelde tijdsduur van de verschillende controles voor alle schakels van de productie- en transformatieketen gekend te zijn. Daarnaast zou een tabel opgesteld moeten worden met per categorie het aantal bedrijven met een erkenning en een aanduiding van hun volumeproducties.

Het is ook aangeraden om op voorhand de registratiemodaliteiten van de verschillende controles te definiëren om zo een maximum aan informatie te bekomen. Deze informatie fungeert immers als een objectieve indicator om de activiteiten van het FAVV te evalueren en om de vooruitgang gerealiseerd door de sectoren te beoordelen. Voor elk type van controle moet aangegeven worden of men zich beperkt tot het louter registreren van de uitvoering van de controle, de conformiteiten en non-conformiteiten, of dat men een uitgebreidere gegevensbank beoogt.

Om de performantie van het programma daadwerkelijk te beoordelen, zou elke controleprocedure gevalideerd moeten worden. Uit de resulterende beoordeling zou moeten blijken of de procedure aanbevelingswaardig is en een betere visibiliteit en efficiëntie toelaat voor de controles van het FAVV naar de toekomst toe.

De definities van de verschillende controles, die overgenomen zijn uit een Europees wetsvoorstel, sluiten niet steeds aan bij de terminologie die normaal door het FAVV gehanteerd wordt. Zo is bijvoorbeeld de term “keuring” niet voorzien in de lijst van definities en wordt deze enkel gebruikt in de kolom “Beschrijving van de controle”. Nochtans is “keuring” de wettelijk voorziene benaming voor het post mortem onderzoek van slachtdieren, gevogelte, konijnen, wild en vis. Het ante mortem onderzoek wordt in de wet tevens als “gezondheidsonderzoek” omschreven. De gebruikte definities moeten daarom beter uitgewerkt worden. In de tabel worden in de kolom “Beschrijving van de controle” zowel het ante mortem als het post mortem onderzoek omschreven met de term “keuring”, terwijl in de kolom “Definitie van de controle” “Inspectie” wordt vermeld. Ook op andere plaatsen in de tabellen wordt de definitie “Inspectie” gebruikt, daar waar in de beschrijvende kolom de term “Controle” wordt vermeld. De tabel vereist daarom een punctueel nazicht van de gebruikte termen voor alle activiteiten.

Het onderverdelen van de controles in inspecties, audits, vervolgaudits en uitvoercertificaties moet toelaten om de praktijk in de diverse sectoren snel te uniformiseren.

Het is een goed idee om het aantal audits te verminderen in de “goed geklasseerde” bedrijven. Dit kan echter enkel op voorwaarde dat een objectieve kwaliteitsindex wordt toegepast die gebaseerd is op de resultaten van de audits én op een objectieve evaluatie van de kwaliteit van de producten die het bedrijf verlaten (bijvoorbeeld de karkassen in het slachthuis). Deze index zou ter evaluatie aan het Wetenschappelijk Comité kunnen worden voorgelegd.

Het is aangewezen om erover te waken dat de registraties die uitgevoerd worden in het kader van bewakingsmaatregelen of de verificatie van een HACCP systeem steeds op het bedrijf beschikbaar zijn en geïnspecteerd worden bij ieder bezoek.

Specifieke commentaar op de gedetailleerde programmatie

Fiche 1 - controle van documenten en bedrijven in de sector van de diervoeders

Het aantal controles is groot (meer dan 3500 in totaal) maar schijnbaar gerechtvaardigd wanneer men rekening houdt met het niet te verwaarlozen percentage non-conformiteiten vermeld in het jaarverslag van 2002: meer dan 20% voor diverse aspecten van de wetgeving omtrent gemedicineerde voeders en 11% voor documenten en verpakkingen.

De programmatie bestrijkt de gehele keten (fabrikanten, tussenpersonen, handelaars en veehouders) en is in grote lijnen aanvaardbaar. Toch kan het voorgestelde plan op een aantal punten vervolledigd of uitgebreid worden. Zo wordt de productie van diervoeders op de boerderij niet opgevolgd, hoewel zich hier toch problemen kunnen voordoen (bijvoorbeeld de aanwezigheid van schimmels of mycotoxines in kuilvoeders of graanvoorraden, het gebruik van niet toegelaten producten). Daarnaast worden ook de industriële afvalproducten die rechtstreeks aan de boeren worden geleverd en de voeders gebruikt in de aquacultuur buiten beschouwing gelaten.

Het valt op te merken dat de controle van “biologische” voeders overgedragen werd naar de regio’s.

Met betrekking tot de controle van hormonen stelt zich de vraag of er inspecties voorzien worden (en of deze zinvol zijn), of dat men zich beperkt tot chemische analyses.

Wat betreft de grensinspectieposten is het niet duidelijk of er naast de controle op de documenten en de overeenstemmingscontrole ook nog een ander type van controle plaatsvindt op de aanwezigheid van verwerkte dierlijk eiwitten of GGO’s. Heeft deze eventuele controle ook betrekking op de “safe sourcing” (oorsprong van risicovolle grondstoffen) en is ze efficiënt?

Fiche 2 - Producten van dierlijke oorsprong

Voor de opsporing van trichinen bij varkens wordt in de kolom “Minimum aantal controles” aangegeven dat 100% van de varkens uit EG slachthuizen wordt onderzocht. Het valt te betwijfelen of dit effectief het geval is, tenzij het FAVV hiervoor een nieuwe strategie heeft opgezet.

De inhoud van het “logboek” is niet bekend voor het Wetenschappelijk Comité.

De frequentie van de controle van de hygiënogrammen (1 maal per 3 maanden) is ontoereikend. Deze controle zou, analoog aan de controle op de andere registraties, doorlopend moeten plaatsvinden van zodra het desbetreffende bedrijf de resultaten heeft ontvangen. Op die manier zou deze controle deel moeten uitmaken van een dagelijks inspectieplan dat toelaat om corrigerende maatregelen in reële tijd op te volgen.

De controles van de traceerbaarheid door DNA-analyse zouden gerealiseerd moeten worden op het stadium van de uitsnijderijen, eerder dan op het stadium van de fabricatie van gehakt vlees. De techniek die momenteel gebruikt wordt (microsatellieten) is namelijk niet geschikt voor de analyse van mengsels van vlees van verschillende oorsprong.

De audit op de grensinspectieposten wordt semesterieel geprogrammeerd. In de planning wordt voorgesteld om de frequentie te verhogen of verlagen in functie van evaluatie door het FVO. In principe is deze strategie te verdedigen. Uit de jaarverslagen van het FVO blijkt echter dat een evaluatie van de grensinspectieposten eerder zeldzaam is. Zo vond er een evaluatie van de grensinspectiepost Antwerpen plaats in december 2000 en in november 2002. In 2003 werd uitsluitend een evaluatie uitgevoerd op plantaardige producten en plantenziekten. Voor 2004 zijn geen evaluaties van grensinspectieposten in België voorzien. Het is dus niet aan te bevelen al te zeer op de evaluaties van het FVO te steunen.

Voor producten ingevoerd via zeehavens en luchthavens die aangeduid zijn als grensinspectieposten wordt, wat de frequentie van de veterinaire controles betreft, in de kolom "Te controleren minimumvoorschriften en bijzondere voorwaarden" verwezen naar een lijst P/3. In de kolom "Frequentie" staat echter niets aangeduid. De tabel kan hier logischer opgesteld worden.

De opgegeven frequenties van de materiële controle van visserijproducten (15%) en andere producten van dierlijke oorsprong (10%) bij invoer uit Canada liggen hoger dan actuele gemiddelde frequenties, die eerder beperkte steekproeven vormen. Voor de invoer uit Nieuw-Zeeland wordt slechts 1-2% onderworpen aan materiële controle. Aangezien de leden van het Wetenschappelijk Comité niet vertrouwd zijn met de specifieke problemen is het niet duidelijk welke de beweegredenen voor deze verschillen zijn, bijvoorbeeld communautair of nationaal.

De frequentie van de materiële controle bij invoer van eieren, eiproducten, honing en melk lijkt bijzonder hoog. De reden hiervoor is niet duidelijk.

Fiche 3 - Levende dieren

Voor het luik levende dieren kan het Wetenschappelijk Comité een gunstig advies uitbrengen. Niettemin kan de programmatie op een aantal punten verbeterd worden. Zo zijn volgende sectoren niet bij de programmatie betrokken:

- huisdieren, zoals honden en katten. Nochtans kunnen deze dieren een bron van infectie door zoönoseverwekkers zijn of kunnen zij deze overdragen;
- bijeenkomsten zoals wedstrijden, keuringen en tentoonstellingen;
- de hygiënische bewaking van dieren en plaatsen. Deze bewaking is nochtans van groot belang voor het FAVV, aangezien ze een sleutelement vormt bij de beheersing van risico's inzake microbiële besmettingen (zoals bijvoorbeeld *E. coli*_O157:H7) en diergezondheid.

De controle op de uitvoer en op uitwisselingen wordt "op verzoek" voorzien. Op dit moment is België officieel vrij verklaard van verschillende ziektes (zoals enzoötische runderleucose, brucellose gerelateerd met *Brucella melitensis* en *Brucella abortus*, rundertuberculose). Het Agentschap zou in de toekomst meer middelen moeten besteden aan inspecties en audits met betrekking tot invoer en handelsverkeer van levende dieren.

Wat pluimvee betreft moet opgemerkt worden dat het gebruik van medicamenten zoals vaccins geïnventariseerd wordt. Dit zou moeten toelaten om een nauwkeuriger idee te verkrijgen van het percentage legpluimvee dat ingeënt is tegen salmonellose.

Fiche 4 - Melk en eieren

Bij diverse controles in de sector melk/zuivel wordt vermeld dat de instructies die gebruikt worden voor de controle dienen te worden herschreven. De vraag stelt zich tegen welke datum deze instructies zullen herschreven worden en welke instructies in 2004 zullen worden gehanteerd.

Bij de controle van de melkinrichtingen wordt de controle op de hoeveproducenten speciaal vermeld. Dit is zeker een positief element in de planning.

Er stelt zich de vraag waarom voor de controle op pluimveevlees enkel het minimum aantal controles wordt vermeld en geen frequentie en periode. Omdat het aantal productie-eenheden niet wordt vermeld, is het op deze wijze niet mogelijk het aantal controles te beoordelen.

Fiche 5 - Voedingswaren (exclusief transformatie van vlees, vis, melk en eieren)

De controles bij de grensinspectieposten (GIP) hebben vooral betrekking op inspecties overeenkomstig de Europese beschikkingen betreffende de invoer van noten, vijgen, etc. Tevens staan bij de GIP ook inspecties vermeld van “producten met een hoog risico gedefinieerd door de DG Controlebeleid op basis van RAS berichten”. Het is niet duidelijk over welk type van producten het hier gaat en of deze inspecties enkel plaatsvinden na een RAS alert.

Gezien de enorme omvang van de detailhandel (ca. 75000 verkooppunten in totaal waaronder meer dan 28 000 tankstations) raadt het Comité aan om de planning van controles hier meer gespecificeerd voor te stellen, bijvoorbeeld, volgens type detailhandel (zelfstandige zaak, franchisezaak, handel die deel uitmaakt van een keten, tankstation, etc.) en/of type levensmiddel aangeboden in de detailhandel (bakkerij, slagerij, drankenhandel, superette, etc.). Voor winkels die deel uitmaken van een franchiseketen kan door inspectie/audit van één winkel reeds een goed idee verkregen worden van de algemene aanpak ter beheersing van hygiëne en voedselveiligheid. Aangezien verderop in de programmatie de slagerijen en de bakkerijen terug expliciet aangehaald worden met betrekking tot controles van respectievelijk de traceerbaarheid en conformiteit aan de Gidsen van goede hygiëne praktijken (GGHP) is het niet duidelijk in welke mate deze sectoren ook nog gedekt worden bij de inspecties en audits van de detailhandel.

Betreffende de programmatie voor de groothandel is het aantal HACCP-audits laag (100/5770 handelaars of ca. 1,7%). Gezien het belang van de groothandel in de voedselketen is het wenselijk dat vooral in bepaalde sectoren met bederfbare risicovolle voedingswaren het aantal wordt verhoogd.

Zoals voor de detailhandel zou ook voor de fabrikanten van levensmiddelen een uitsplitsing van de programmatie doorgevoerd moeten worden op basis van de sectoren of de focus die zal gelegd worden (naar analogie met de programmatie van de monitoring). Hierbij is het terug noodzakelijk dat voor sectoren met bederfbare risicovolle voedingswaren het aantal HACCP-audits wordt verhoogd (nu voorzien 200/3500 fabrikanten of 5,7%). Eventueel kan

hier net zoals bij de fiche van de visserijproducten gewerkt worden met een initiële audit en vervolgaudits.

Wat betreft de horeca, grootkeukens en crèches voldoet de programmatie, vooral omdat hier ook toezicht gebeurt op de implementatie van de Gidsen van goede hygiëne praktijken. Omdat dergelijke GGHP ook zijn opgesteld voor groothandel en bepaalde fabricerende sectoren is het wenselijk dat indien van toepassing voor de sector het nazicht van de implementatie van deze GGHP ook opgenomen wordt in de programmatie voor de groothandels en fabrikanten.

Fiche 6 - Visserijproducten

De goed geplande uitvoering van audits en hoge frequentie van audits in de fiche van de visserijproducten staat in contrast met de redelijke brede en weinig gedetailleerde programmatie van de fiche van de voedingswaren, waar nochtans ook sectoren met producten met een hoog risico aanwezig zijn.

De audits bij de fiche van de visserijproducten zijn duidelijk gedefinieerd in de tijd en gepland als een initiële audit en opvolgingsaudits. Alleen is het niet duidelijk waarom bij de verzendings- en zuiveringscentra ook wekelijks tijdens de inspectie (niet de audit) nazicht gebeurt op de autocontrole (GMP/GHP en HACCP). Tevens is het niet duidelijk wat de motivatie is voor de hoge frequentie (wekelijks of elke dag) en wat de inhoud is van de inspectie die wordt beschreven als “technische evaluatie”.

Fiche 7- Meststoffen – Fytofarmaceutische producten

Voor de fytofarmaceutische producten dient de programmatie rekening te houden met staalnames om bijkomende analyses uit te voeren. De programmatie zou daarnaast ook kunnen aangevuld worden met controles op fytofarmaceutische producten bij de landbouwers, zoals dit reeds het geval is voor meststoffen.

Fiche 8 - Primaire plantaardige productie

Met betrekking tot de monitoring moet er aangedrongen worden op een gerichte controle die gebaseerd is op symptomatologie om zo de laboratoria niet te overbelasten met nuttelose stalen. Tevens moet de coördinatie tussen de verschillende controlerende instanties aangemoedigd worden, bijvoorbeeld tussen de regio's die de fyto-sanitaire kwaliteitscontroles uitvoeren en het FAVV dat borg staat voor de fyto-sanitaire controles aangaande schadelijke organismen.

In verband met de periode waarin stalen worden genomen moeten volgende wijzigingen aangebracht worden:

- *Erwinia amylovora* (pg. 3) : 1x/jaar (juli-oktober)
- *Phytophthora ramorum* (pg. 4) : 1x/ jaar (maart-oktober)
- *Monilia fructicola* (pg. 6) : 1x/ jaar (juli-september)

Voor het “Openbaar groen” (pg. 4) worden geen sectoren aangegeven waarin de controles moeten uitgevoerd worden.